

پیشه

همدان / همدان

فاطمه کاظمی

عکس‌ها: نرگس اخوان

نمادی از شغل سنتی حلبی سازی در میدان اکباتان همدان

حلبی سازها، این سال‌ها بیشتر بخاری می‌سازند و تجهیزات گرمایی

بخاری‌های نفتی همدان تا عراق هم مشتری دارد

حلبی سازی؛ شغل سرما

اکباتان که پیاده‌راه شد بازار کسبه‌هایی کسادتر شد اما هنوز هم صدای چکش حلبی سازها از همان بازار به گوش می‌رسد، حلبی سازهای همدان حالا در حال ساخت لوله بخاری، بخاری نفتی و این جور چیزها هستند؛ اقلامی که می‌شود از آن به عنوان اقلام سرما یاد کرد.

● از زبان قدیمی‌ترها

وارد راسته حلبی سازها می‌شوم و سراغ قدیمی‌ترین حلبی ساز راسته را می‌گیرم؛ «چند مغازه بالاتر، آقای ضرابی».

«حبیب‌الله ضرابی» متولد سال ۱۳۱۶ و اصالتاً همدانی است. از هفت سالگی شغل خاندان مادری خود یعنی حلبی سازی را انتخاب کرد و اکنون ۷۷ سال است که در این پیشه مانده است. از سه فرزند هم که دارد یکی از آن‌ها پیشه پدر را دنبال کرده و در همان راسته مغازه دارد.

ضرابی می‌گوید: در روزگاران قدیم همه مراحل کار با دست انجام می‌شد اما حالا همه کارها با دستگاه انجام می‌شود و همه چیز برقی شده، به عبارتی آن موقع همه چیز سنتی بود و حالا صنعتی شده است. آن موقع‌ها شربه برای آب، آب‌پاش و آفتابه می‌ساختند و الان شده مقاش، خاک انداز و این چیزها.

این حلبی ساز قدیمی معتقد است این حرفه دست‌کم ۲۰۰ سال قدمت دارد و ادامه می‌دهد: کل راسته‌ای که الان به لباس فروشی تبدیل شده، حلبی ساز بودند اما اکنون نهایتاً ۲۰ تا ۳۰ مغازه باقی مانده‌اند و ۶۰ تا ۷۰ نفر در آن فعال هستند. مواد اولیه هم پوت (پیت) روغن نباتی بود و جنس‌های الان وجود نداشت. ده‌پوتی از روسیه وارد و با آن‌ها مشتقات حلبی ساخته می‌شد.

● حلبی دیگر مشتری ندارد

مشتری حلبی سازهای همدان اغلب از استان‌های غربی مانند کرمانشاه و کردستان و روستاهای اطراف بودند، اگرچه الان هم حلبی در همدان مشتری ندارد و بیشتر از استان‌های اطراف برای خرید آن به همدان می‌آیند.

این پیشکسوت حلبی سازی می‌افزاید: حلبی سازهای قدیمی با دشواری فراوان چیزی را می‌ساختند و چون همه کارها با دست بود، روزی چند تکه بیشتر ساخته نمی‌شد، به خاطر همین، وضع مالی حلبی سازها آن قدرها هم خوب نبود اما اکنون دستگاه‌ها به کمک حلبی سازها آمده‌اند اما فرقی این است که حلبی دیگر مشتری ندارد.

هر چند تولیدات جدیدی مانند کانال کولر و شیرروانی و کرکره آهنی اضافه شده و موجب شده‌اند راسته حلبی سازها سرپا بماند اگر این‌ها نبود، حرفه حلبی سازی تمام شده بود.

● یک شغل مرده

«محمدرضا وزینی شمس» هم که ۴۰ سال است حلبی سازی می‌کند، می‌گوید: حلبی سازی دیگر یک شغل مرده است و شاید ما آخرین نسل از حلبی سازهای همدان باشیم.

لوله‌زنی اما فعلاً رونق این شغل را حفظ کرده است. پیشتر ۳۰۰ تا ۴۰۰ رقم جنس با حلبی ساخته می‌شد اما الان به پنج تا ۶ قلم رسیده و بقیه چیزها پلاستیکی شده است. یک زمانی من ۲۰ کارگر داشتم اما الان با دو کارگر کار می‌کنم. «حاتم شمس» هم ۱۰ سال است در این حرفه مشغول است.

وی معتقد است: درآمد حلبی سازی بد نیست اما نمی‌توان آن را شغل پردرآمد دانست. فرقی با قبل در صنعتی شدن آن است و کمتر با دست ساخته می‌شود.

اگر صادرات به عراق نبود واقعاً مشخص نبود چه بلایی سر حلبی سازها می‌آمد چون حلبی در همدان مشتری خاصی ندارد اما حلبی غرب کشور را همدان تولید می‌کند. هنوز بخاری نفتی تولید می‌شود و مشتری دارد اما معلوم نیست این حرفه تا چند سال رونق خواهد داشت. سال گذشته دست‌کم سه ماه کار می‌کردیم اما امسال یک ماه کار کردیم و سفارشات تمام شد.

«کارل فریش» که میدان مرکزی همدان را طراحی کرد، مجبور بود برای عملی کردن ایده ذهنی خود، راسته‌های بازار همدان را که مرکز تجارت غرب کشور محسوب می‌شد، بشکافت تا ۶ خیابان اصلی که به شکل امروز می‌بینیم، پدید آید. همین موجب شد خیلی از راسته‌های قدیمی به دو یا چند قسمت تقسیم شوند و وسط آن را خیابان اکباتان امروزی که البته چند سالی است به پیاده‌راه تبدیل شده، فرابگیرد. یکی از این راسته‌ها، راسته حلبی سازهاست که روزگاری برویایی داشته و از همه استان‌ها، شهرستان‌ها و روستاها برای خرید تولیدات آن به این راسته می‌آمده‌اند.